

MEMO

Aan : Commissie m.e.r.
Van : Ambtelijke afstemmingsgroep Revisie Omgevingsvisie
Datum : 22 mei 2017
Onderwerp : Omgevingsvisie Drenthe, aanvullende informatie t.b.v. r&d advies

Inleiding

Op 11 april jl. is de NRD voor de Revisie Omgevingsvisie ter inzage gelegd. Deze is ook toegezonden aan de Commissie m.e.r. met de vraag hierover te adviseren. Als aftrap van het adviestraject is de werkgroep van de Commissie op 9 mei jl. op het provinciehuis langs geweest en het voornemen doorgesproken met een delegatie van de provincie.

Tijdens het bezoek zijn door de werkgroep vele vragen gesteld. Ook is per mail een vragenlijst aan ons toegezonden. Op hoofdlijnen gaan de vragen over het volgende:

1. Er is behoefte aan meer informatie over de drie nieuwe bouwstenen voor de Revisie;
2. Er is behoefte aan meer informatie over de actualisatie van bestaande beleidsthema's;
3. Daarnaast zijn er nog verschillende vragen gesteld over specifieke passages van de NRD.

Ter beantwoording van de door de werkgroep gestelde vragen wordt in dit memo ingegaan op bovengenoemde drie punten.

1. Aanvullende informatie over de drie bouwstenen

Energielandschappen

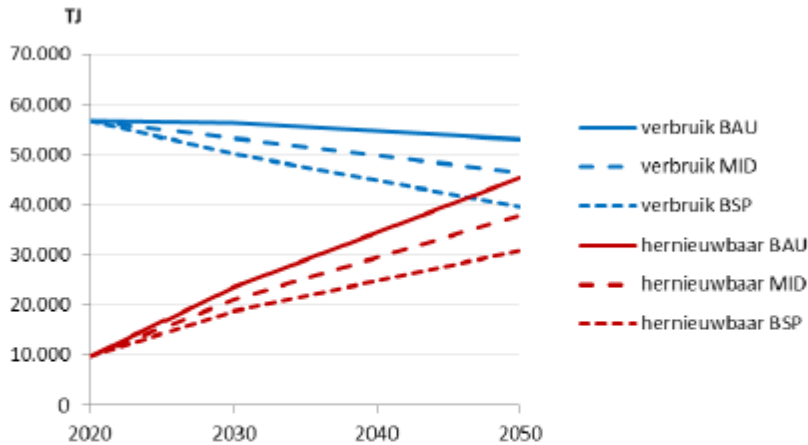
Hoofdvraag voor de Omgevingsvisie luidt:

Welke ordeningsmethodiek hanteren we om de noodzakelijke productie van hernieuwbare energie in de periode tot 2030 een geaccepteerde plek te geven in onze leefomgeving?

Achtergrond:

Politiek is er een uitspraak gedaan om in 2050 als provincie energieneutraal te zijn. In de omgevingsvisie bepalen we via backcasting wat dit in 2030 betekent.

ECN heeft onderzoek verricht naar scenario's om in 2050 energieneutraal te zijn. Het onderzoeksrapport treft u aan in de bijlage. Hier is een bandbreedte uit te destilleren van de benodigde energieproductie in 2030. Onderstaande tabel laat zien dat dit ergens rond de 20 PJ ligt.

Figuur 7 – Finaal energieverbruik en op te wekken hoeveelheden hernieuwbare energie voor de scenario's business as usual (BAU), het middenscenario (MID) en het scenario met maximale besparing (BSP). Het verbruik in 2050 is steeds hoger dan de hoeveelheid hernieuwbaar omdat de omgevingswarmte die wordt gewonnen met warmtepompen niet is meegerekend bij de vraag.

Tabel 1 – Finaal verbruik en de in 2030 en 2050 op te wekken hoeveelheden hernieuwbare energie voor het scenario business as usual (BAU), het middenscenario (MID) en het scenario met maximale energiebesparing (BSP)

PJ	2020	2030	2050
verbruik BAU	56,9	56,3	53,1
verbruik MID	56,9	53,3	46,5
verbruik BSP	56,9	50,1	39,7
hernieuwbaar BAU	9,7	23,5	45,4
hernieuwbaar MID	9,7	21,1	38,0
hernieuwbaar BSP	9,7	18,8	30,9

Op grond van een vastgestelde productieambitie voor 2030 (met/zonder bandbreedte) zijn energiemixen samen te stellen die hier in kunnen voorzien. Op basis van kengetallen* voor de verschillende energietechnieken kan vervolgens iets worden gezegd over de ruimteclaim die bij een dergelijk ambitie hoort.

*ter illustratie:

1 PJ =

- 38 windturbines (3,3 MW)
- 251 ha zonnenveld
- 103.600 woningen met zonnedaken
- xxx hectare energiegewassen; xxx covergisters
- Benutting van xxx bodemenergiebronnen

In het MER willen we voor verschillende energiemixen in verschillende omgevingsconcepten in beeld brengen welke kansen en risico's deze opleveren voor de leefomgeving (milieu). Dit zal naar verwachting één van de hoofdbestanddelen vormen van de integrale alternatievenontwikkeling. Ideeën hiervoor zijn:

- variëren met de bandbreedte / mate van ambitie (bijvoorbeeld een “minimumvariant” van 18,8 PJ en een “maximumvariant” van 45,5 PJ; zie boven)
- variëren met concentratie van de hele opgave in enkele zeer grootschalige energieparken versus maximale spreiding over de hele provincie en zelfvoorziening op lokaal niveau
- aansluiten bij huidige ruimtelijke structuur versus nieuwe structuren ontwikkelen vanuit energieopgave (de transitie als aanjager voor integrale gebiedsontwikkeling)
- variëren met samenstellingen van de energiemix (alle technieken een beetje? Of vooral inzetten op wind, zon, etc?)

Sterke steden

Hoofdvraag voor de Omgevingsvisie luidt:

Welke rol vervullen de steden Hoogeveen, Emmen, Meppel en Assen (HEMA steden) voor hun ommeland en voor de provincie. Basis van rol ligt in het profiel (DNA) van en in de opgaven die spelen in de betreffende steden.

Achtergrond:

Provincie Drenthe heeft vooral een traditie in het opereren in het buitengebied; het stedelijk gebied is vanouds meer het domein van de gemeentes. Nu de stad steeds meer centraal komt te staan in de samenleving – ook in Drenthe – en ontwikkelingen in en om de stad op grotere gebieden impact lijken te hebben, is de provincie op zoek naar de bovenlokale rol die de steden vervullen. Daarbij staan in eerste instantie de vier “HEMA steden” centraal. De centrale vragen zijn: 1) Wat is de relatie stad – ommeland, 2) wat is het unieke stedelijke profiel of DNA van de verschillende steden en 3) welke opgaven spelen er in de steden. Dit laatste is gerelateerd aan de vraag wat de provincie kan betekenden voor de vier steden.

Ideeën voor alternatiefontwikkeling:

1. De Drentse steden koesteren en versterken ten opzichte van het ommeland;
2. De Drentse steden benaderen als onderdeel van grotere stedelijke netwerken Groningen-Assen, Meppel-Zwolle-Kampen en Emmen-Duitsland, de provinciale aandacht is gericht op de verbindende mobiliteitsconcepten. De provincie richt zich vooral op het buitengebied.

Vrijtijdseconomie

Hoofdvraag voor de Omgevingsvisie luidt:

Drenthe wil dé vrijetijdsprovincie van Nederland zijn. Wat is er voor nodig om dit te bereiken in 2030 en wat is de ruimtelijke vertaling?

Achtergrond:

Drenthe schommelt al jaren rond plek 4 wat betreft het aandeel in de binnenlandse markt achter toeristische provincies op plek 1: Gelderland, 2: Limburg en 3: Noord-Holland. In alle genoemde provincies wordt een actief stimuleringsbeleid door de overheden gevoerd ter versterking van de eigen positie. En ook de nummers 5: Noord-Brabant en 6: Overijssel voeren een actief stimuleringsbeleid met als doel meer bestedingen en werkgelegenheid. De keuze voor de veeleisende binnenlandse consument is daarbij groot. Stilstand in Drenthe betekent achteruitgang in bestedingen en dus ook in banen. Anderzijds groeit het inkomend toerisme vanuit het buitenland naar Nederland. De groei komt voor het overgrote deel op het conto van overnachtingen door Duitsers, gevolgd door Belgen en toeristen uit Groot-Brittannië.

De veranderingen op zowel de binnenlandse als buitenlandse vakantiemarkt vragen om een kwalitatief en vraag gestuurd aanbod in Drenthe.

De huidige provinciale inzet is m.n. gericht om de ambitie van GS om Drenthe in 2019 dé fiets- en vrijetijdsprovincie van Nederland te laten zijn waar te maken. Hier wordt via een programmatische

aanpak aan gewerkt, met als programmalijnen: 1. Betere routenetwerken, 2. Betere zichtbaarheid, 3. Ruimte voor ondernemerschap. Ambitie is dat aan het einde van de programmaperiode (2020) de toeristische bestedingen zijn gegroeid met € 100 mln extra (t.o.v. de € 1 miljard in 2015).

De planhorizon voor de Revisie Omgevingsvisie ligt 10 jaar verder dan de programmaperiode. Voor deze termijn zijn geen concrete ambities/targets geformuleerd, anders dan dat Drenthe ook dan nog dé vrijetijdspovincie van Nederland wil zijn.

In de relatie met de Omgevingsvisie zijn twee thema's het meest relevant:

1. Revitalisering verblijfsrecreatie

Voor de verblijfsrecreatiesector geldt dat het aanbod van overnachtingsmogelijkheden in Drenthe deels niet is meegegroeid met de veranderende vraag uit de markt. Door ruimtelijke beperkingen en vanwege herstructureringsopgaven met een onrendabele top wordt deze mismatch niet automatisch in de markt van vraag en aanbod opgelost. Om verpaupering, ongewenste functies en verlies van ruimtelijke kwaliteit tegen te gaan, werkt de provincie samen met de gemeenten en ondernemers aan een samenhangende proactieve aanpak voor het - daar waar nodig - revitaliseren van de recreatieparken en het vergroten van de innovatiekracht in de verblijfsrecreatie. De eerste stap om tot een aanpak voor de verblijfsrecreatiesector te komen is het uitvoeren van een vitaliteitsscan van de vakantieparken en campings. Hiermee wordt de aard en omvang van de problematiek helder. De scan wordt momenteel uitgevoerd door Bureau ZKA; de uitkomsten worden voor de zomer verwacht. Bedoeling is de uitkomsten van deze scan een plek te geven in het verdere proces van de revisie Omgevingsvisie.

2. Ontsluiting van de Drentse natuur

Het kunnen beleven/benutten van natuur en landschap is van groot belang voor de VTE sector. Uitgangspunt hierbij is het maximaal toegankelijk maken/houden van natuur en landschap vanuit de belangrijkste herkomstgebieden (steden/grotere dorpen & toeristische gebieden/grotere vakantieparken).

2. Aanvullende informatie over de actualisatie van bestaande beleidsthema's

De gereviseerde Omgevingsvisie krijgt als zichtjaar 2030. Dit is 10 jaar verder dan de huidige Omgevingsvisie. In het kader van de actualisatie van bestaande beleidsthema's kijkt de provincie in hoeverre de ambities zijn bereikt en in hoeverre in 2030 een gewenste situatie ontstaat bij doorzetting van het huidige beleid (gegeven ook allerlei externe ontwikkelingen). Uit de tussenbalans zal blijken waar bijstelling van het beleid nodig is. Vast staat dat uit de actualisatie aanvullend opgaven naar voren komen. Een eerste inventarisatie van deze opgaven is te vinden in de tabellen 3.1, 3.3 en 3.4 van de NRD. Allerelei ontwikkelingen, waaronder de landbouw, komen daarbij aan de orde (vraag 2).

3. Overige vragen

Met bovenstaande aanvullende informatie menen wij dat veel van de aan ons toegezonden vragen al zijn beantwoord. Op de overige vragen (grijs gearceerd) gaan we hieronder in. Soms zijn in de beantwoording meerdere vragen samen genomen.

3. In de NRD wordt gesproken over kernkwaliteiten, kernwaarden (op de site van de kernkwaliteiten), basisvoorwaarden en vuistregels die weer dicht aanliggen tegen kernkwaliteiten en ook nog van thema's en criteria. Hoe verhouden deze termen zich tot elkaar? Bovendien lijken de hier gepresenteerde kernwaarden licht af te wijken van de kernwaarden op de provinciale site waarnaar verwezen wordt.

7. Bij de effectbeoordeling wordt gewerkt met thema's en criteria, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen effecten op de leefomgeving en effecten op doelbereik. Dit laatste onderscheid is heel nuttig.

Zou niet ook de invloed op kernkwaliteiten apart besproken moeten worden? Verder bestaat een grote mate van overlap tussen de criteria en kernkwaliteiten. Zijn er mogelijkheden om de overlap te verminderen? Bijvoorbeeld een kwalitatieve beschrijving van effecten, nog los van de waardering ervan.

We streven ernaar om deze beoordelingscriteria in het MER en de Omgevingsvisie te integreren tot één eenduidig kader. Bijgevoegd sturen we een eerste ruwe opzet hoe dit kader er naar ons idee uit zou kunnen zien. We hebben deze opzet niet opgenomen in de NRD om hier niet aan gebonden te zijn. We staan open voor suggesties om de overlap te minimaliseren.

5. De confrontatiematrix (tabel 5.1) focust op problematische interacties tussen de beleidsambities. In hoeverre is, vanuit het nieuwe omgevingsdenken en gelet op de kernkwaliteiten, ook aandacht voor de wijze waarop de ontwikkelingen elkaar kunnen versterken?

De confrontatiematrix is uitdrukkelijk ook gericht op het in beeld brengen van kansen naast dilemma's (zie toelichting pagina 15 NRD).

6. Kan een nadere toelichting worden gegeven op paragrafen 5.3 (Confrontatiematrix) en paragraaf 5.4 (Verbindende regels)?

10. De zin onder par 5.4 "deze vuistregels en de nadere uitwerking daarvan zullen benut worden bij het samenstellen van ... alternatieven...." vraagt om uitwerking. Dit is mogelijkwijs de kern van de aanpak. Kan hierop een toelichting worden gegeven?

12. In H.5 staat dat wordt gestreefd naar integrale beleidsalternatieven. Waarom is dat het geval? Waarom geen alternatieven (of varianten) per bouwsteen? Om bruikbare beslisinformatie te verkrijgen, is een gefaseerde aanpak waarbij eerst varianten per bouwsteen worden onderzocht essentieel. Zo ontstaat inzicht in de consequenties van verschillend beleidskeuzes. Pas daarna kunnen deze worden samengevoegd tot integrale alternatieven om te kijken of synergie of conflicten bestaan tussen de beleidskeuzes per bouwsteen.

Bij de uitwerking van de actualisatie en bouwstenen hierboven hebben we als eerste stap een thematische benadering gekozen voor de programmatische vulling van alternatieven. In de vervolgstap willen we toewerken naar integrale alternatieven via de confrontatiematrix in paragraaf 5.3 en de verbindende regels uit paragraaf 5.4.

8. Participatie speelt een belangrijke rol in het revisieproces en ook bij het MER. Kan worden toegelicht hoe dit proces zal worden vormgegeven?

Deze constatering behoeft enige nuance. Belangrijke randvoorwaarde bij de Revisie is dat de basis van de huidige Omgevingsvisie goed is. Hiertoe wordt ook gerekend dat de uitgangspunten nog steeds kunnen rusten op het intensieve participatieproces dat is doorlopen op naar de Omgevingsvisie 2010. In de Startnotitie voor de Revisie staat het beoogde participatieproces beknopt toegelicht op p.22: "In het kader van de Revisie Omgevingsvisie zijn vier verschillende sporen aan de orde die elk een eigen planning en participatieproces kennen. Het gaat om de volgende sporen:

- a. verbindende regels;
- b. uitwerking drie thema's (Energie landschappen, Sterke Steden en Vrijtijdseconomie) en beleidsactualisaties;
- c. digitalisering en objectgericht schrijven, en
- d. Plan-MER.

Participatie kan op verschillende wijze plaatsvinden, zoals via bewonersavonden, consultatierondes, gesprekstafels, expertmeetings e.d. Per spoor zal een adequate invulling plaatsvinden van de participatie."

9 Welke concrete stappen worden nu gezet in de richting van de aankomende Omgevingswet? Hoe wordt bijvoorbeeld een verdergaande integraliteit gerealiseerd?

Drenthe heeft een lange traditie in integrale Omgevingsplanning. Ze was eind 20^e eeuw voorloper met het eerste POP van Nederland. Streven is bij de revisie een nieuwe impuls te geven aan de integraliteit van het Drentse omgevingsbeleid. Juist op dit punt wordt nuttige input vanuit het MER verwacht. Zie ook de beantwoording van vragen 6/10/12 hierboven.

Anticiperend op de nieuwe wetgeving is voor de juridische vertaling van de Omgevingswet in Drenthe het project 'Implementatie Omgevingswet' gestart. Op basis van de huidige planning van het ministerie zal de Omgevingswet in juli 2019 in werking treden. Het project Omgevingswet kent een afwijkende planning en zal langer doorlopen dan de Revisie Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie is een integrale visie met strategische hoofdkeuzen van beleid voor de lange termijn. De wet geeft de instrumenten hoe deze visie kan worden gerealiseerd en stelt dat er inspraak op de visie moet kunnen worden geleverd. Ook zijn er kaders voor digitalisering. Met de revisie werken we aan de modernisering van de Omgevingsvisie.

15. In hoeverre kan het thema vrijetijdseconomie ook worden doorgetrokken naar het aanbod aan biodiverse, aantrekkelijke landschappen? De medeverantwoordelijkheid voor het aanbod van deze landschappen is in de Nederlandse recreatiesector zwak ontwikkeld. Die nieuwe Nationale Parken proberen hier op in te haken. Zou de provincie daar meer mee willen?

Het leggen van verbindingen tussen vrijetijdseconomie, natuur/biodiversiteit en landschap is nadrukkelijk een ambitie die past bij het huidige College. Twee relatief recente beleidsdocumenten, t.w. de "Natuurvisie 2040; gastvrije natuur" en het "Programma Natuurlijk Platteland; beleven, benutten, beschermen" (bijgevoegd), zijn bijvoorbeeld doordrenkt van deze gedachte. Het Nationale Beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa kan gezien worden als een voorbeeld waar de gedachte al vele jaren in de praktijk wordt gebracht (zie <https://www.provincie.drenthe.nl/onderwerpen/natuur-milieu/natuur/nationale-parken-0/nationaal-beek/>). Andere, recente voorbeelden zijn het nominatietraject van de "Koloniën van Weldadigheid" als UNESCO Werelderfgoed (zie <http://www.kolonienvanweldadigheid.eu/managementplan>) en het UNESCO Geopark De Hondsrug (zie <https://www.provincie.drenthe.nl/onderwerpen/natuur-milieu/bodem/aardkundige-waarden/nieuwsberichten/2016/nieuwsbrief-najaar/masterplan-geopark/>).

Voor de Revisie Omgevingsvisie zou een toegevoegde waarde van het MER zijn dat het concrete opties inzichtelijk maakt hoe vrijetijdseconomie en landschap/natuur elkaar kunnen versterken en m.n. ook welke randvoorwaarden daarbij gelden. Liggen er bijvoorbeeld harde keuzes/prioriteringen op provinciaal niveau voor? Bijvoorbeeld in relatie tot andere ruimteclaims (landbouw?) en/of in relatie tot focussen op enkele voorkeursgebieden?

16. Natuur (en in het bijzonder Natura 2000-gebieden) komt op een 'belemmeringenkaart' in de voorgestelde werkwijze (zie blz. 15). Is dit niet wat negatief en statisch benaderd? Voor die natuurgebieden gelden immers ontwikkelopgaven, die ook buiten de gebiedsbegrenzing tot maatregelen kunnen nopen (bv. ecologische verbinding of herstel watersysteem). Binnen de natuurgebieden zijn ook wel degelijk ontwikkelingen mogelijk, mede doordat de gebieden zelf permanent in ontwikkeling zijn.

Natuur zal in het MER veel breder terugkomen dan alleen als "belemmering" op een kaart. In tabel 3.3 van de NRD staat een breed scala aan ontwikkelopgaven omtrent natuur concreet benoemd. Deze opgaven zijn o.a. vastgelegd in de beleidsdocumenten Natuurvisie 2040 en het Programma Natuurlijk Platteland (als bijlagen bijgevoegd).

17. In het voorlopig beoordelingskader (blz. 18) wordt bij klimaat alleen waterberging genoemd. Zou dit volgens de 'trits' en de logica van het landschap niet allereerst waterretentie moeten zijn? Logische en goede suggestie.

18. Aan de ene kant vormt landschap een sturend kader, namelijk wanneer het deel uitmaakt van de kernkwaliteiten. Aan de andere kant vormt landschap een ontvangend kader, namelijk wanneer ruimtelijke ontwikkelingen effecten sorteren op de structuur zonder dat de kernkwaliteiten hierdoor worden geraakt. Als we het hebben over een beweging richting de omgevingswet, dan is landschap niet meer enkel het laatste aspect. Dit vraagt om een methodologische uitwerking, waarin ook aandacht is voor landschap buiten het domein van de kernkwaliteiten en waarin er niet slechts sprake is van effecten op kernkwaliteiten. Hoe ziet de Provincie dit?

Bij de Revisie is een bredere benadering van het thema landschap in het provinciale omgevingsbeleid inderdaad onderwerp van discussie.

In de huidige Omgevingsvisie is landschap als provinciaal belang gedefinieerd in de vorm van een kernkwaliteit. Wij hanteren landschap daarbij als één van de (sectorale) belangen om een weg te kunnen maken met andere ruimtevrage belangen. Het in stand houden van het onderscheid tussen de verschillende landschapstypen is van provinciaal belang. De Landschapstypen met de bijbehorende landschapkenmerken willen we in samenhang behouden en versterken. Landschap is objectieverbaar gemaakt door landschapstypen te beschrijven en op de kaart aan te wijzen. Per landschapstype is aangegeven wat van provinciaal belang is. Dit zijn bijvoorbeeld specifieke landschapselementen en structuren zoals kenmerkende ontginningspatronen, essen en beekdalen. Als onderdeel van de Revisie is de overweging om landschap veel meer te gaan positioneren als een verbindende schakel tussen verschillende sectorale beleidsopgaven en een ontwerpende benadering in te gaan zetten bij de vertaling van opgaven. Deze overweging komt natuurlijk niet "uit de lucht vallen":

- Sinds een aantal jaren hebben we ervaring met het inzetten van de ontwerpende benadering bij integrale (complexere) opgaven. Bijvoorbeeld bij de gebiedsvisie klaverblad Hogeveen-Overijsselse grens, gebiedsvisie windenergie, iconische zonne-akker Groningen-Airport-Eelde en energieproductie A37. Deze benadering heeft in deze processen breed gewaardeerde resultaten opgeleverd. De producten inspireren en ondersteunen in de communicatie. N.a.v. het ontwerpproces voor de iconische zonne-akker Groningen Airport Eelde is een inspiratieboekje gemaakt. Dit is te downloaden via de weblink <https://www.provincie.drenthe.nl/onderwerpen/natuur-milieu/klimaat-energie/zonneparken/>
- We hebben input over landschap opgehaald in verschillende werksessies tijdens onze 'weken op reis' in het voorjaar, in het kader van de Revisie (verslagen bijgevoegd).
- Er ligt een advies 'Verbindend Landschap (november 2016)' van de Raad voor de leefomgeving & infrastructuur (Rli). Het advies bevat waardevolle aanbevelingen aan o.a. de provincies. Hoofdaanbeveling is: 'stel het landschap centraal bij de ruimtelijke vormgeving van duurzaamheidstransities en verbind daarmee de samenleving met de transities én met de kwaliteit van het veranderende landschap'.
- Er ligt een afspraak met PS om in het najaar 2017 een 'inspiratiebijeenkomst' over landschap te organiseren.

19. Op blz. 12 staat dat de Rijksstructuurvisie Strong gaat inzetten op nog grotere beschikbaarheid van drinkwater. Waarop is deze uitspraak gebaseerd?

In het kader van STRONG is de vraag aan de orde gekomen of de provincies voldoende grondwater hebben gereserveerd voor de drinkwatervoorziening voor het geval de vraag sterk zou gaan stijgen. Er zijn verkenningen uitgevoerd aan de hand van scenario's op basis van het een rapport van CPB en PBL uit 2006 met als titel 'Welvaart en Leefomgeving, een scenariostudie voor Nederland in 2040'. Op basis van aannamen over een toe- of afnemende internationale samenwerking en over een al dan niet terugtrekkende overheid, zijn vier scenario's ontworpen. In 2010 is in een rapport van KWR uitgewerkt wat deze scenario's betekenen voor de drinkwatervraag. Uit deze studie blijkt dat bij het Global Economy scenario (veel internationale samenwerking, terugtrekkende overheid) de vraag naar drinkwater het meest kan toenemen. Er wordt uitgegaan van een groei van de vraag van 30% in 2040.

Op basis van de cijfers van de laatste 10 jaar zijn er geen tekenen die wijzen op een groei van de vraag zoals wordt verondersteld in het GE-scenario, maar landelijk is afgesproken dat de provincies inzichtelijk zullen maken hoe de drinkwatervoorziening is veiliggesteld, zelfs in het geval de vraag zou stijgen zoals in het GE scenario. Concreet is de vraag ruimte voor grondwaterwinning voor de drinkwatervoorziening te reserveren als "Aanvullende strategische voorraad (ASV)". Er is afgesproken dat de provincies dit samen met de waterbedrijven de komende 2 jaar gaan uitwerken. Voor de revisie is nu alleen de agendering van dit onderwerp aan de orde. Mocht het komen tot een ASV, dan zal daar t.z.t. een eigenstandige m.e.r. voor worden doorlopen.

20. Blz. 9 noemt de noodzaak voor deprogrammering overaanbod hectares bedrijventerreinen. Kunt u iets meer zeggen over de aard en omvang van dit probleem. Zijn dit bijvoorbeeld reeds ingerichte terreinen of alleen aangekocht? Aan welke opties denkt u bij deprogrammering? Zijn energiegewassen of (andere) natuurinclusieve landbouw hierbij wellicht in beeld?

Er is een onderzoek beschikbaar van Bureau Louter naar vraag + aanbod naar bedrijven (kwantitatief & kwalitatief) met perspectief naar 2030 Drenthebreed. Er loopt nog een aanvulling voor Zuid Drenthe. Beeld is 'overaanbod', met name rondom Emmen. In Groningen-Assen zijn in regionaal verband afspraken gemaakt over ha's bedrijventerreinen en het schrappen van overaanbod. In Zuid Drenthe is een dergelijk proces nog gaande.

21. Is er in het overaanbod misschien ook een wisselwerking met de vrijvallende ruimte bij stoppende boerenbedrijven, die iets verderop genoemd wordt? Concurrereert deze ruimte met de bedrijventerreinen?

De druk op de ruimte in Drenthe is in algemene zin beperkt. Niet voor niets is uitnodigingsplanologie een belangrijke pijler in ons omgevingsbeleid. Daarbij is het niet zo dat de ene vrijvallende ruimte per definitie concurrereert met de andere. Of er wel of geen match is tussen vraag en aanbod verschilt vaak per geval. Dit compliceert de opgave.

Bijlagen:

- Voorlopig beoordelingskader MER Revisie Omgevingsvisie, ambtelijke werkversie.
- Verslagen Revisie op reis "Groeten uit Valthermond" en "Groeten uit Eelde"
- ECN *Energiescenario's Drenthe 2030*, december 2016.
- Provincie Drenthe *Programma Natuurlijk Platteland; beleven, benutten, beschermen*, april 2016
- Provincie Drenthe *Natuurvisie Drenthe 2040; gastvrije natuur*, oktober 2014

Bijlage: voorlopig beoordelingskader MER Revisie Omgevingsvisie, ambtelijke werkversie

	Thema	Criterium	Beoordeling op basis van invloed op:	
De basis op orde	Ondergrond	Gebruikspotenties	benuttingsmogelijkheden potenties ondergrond	
			daadwerkelijke duurzame benutting potenties ondergrond	
	Bodem	Bodemkwaliteit	bodemverontreiniging	
	Water	Waterkwantiteit	robuustheid watersysteem	
		Waterkwaliteit	vervuiling van oppervlaktewater	
		Grondwater	beschikbaarheid schoon grondwater	
	Lucht	luchtkwaliteit	luchtkwaliteit t.g.v. emissies stoffen	
Kernkwaliteiten Drenthe	Natuur	biodiversiteit	bereiken instandhoudingsdoelen Natura 2000-gebieden (zie ook paragraaf 5.4)	
			robuustheid Nationaal Natuurnetwerk Nederland	
			natuur buiten het NNN (Natuurnetwerk Drenthe)	
	Landschap	diversiteit van landschapstypen	onderscheidende kenmerken van de verschillende landschapstypen	
		gaafheid van landschapstypen	kenmerkende landschapselementen	
	Ruimte	openheid van het landschap	openheid in open landschapstypes	
	Rust	Stilte		geluidhinder op stiltegebieden
				geluidhinder op gebieden met gevoelige bestemmingen (o.a. woongebieden)
		Duisternis	duisternis (algemeen)	
			lichthinder op donkertegebieden	
	Oorspronkelijkheid	Cultuurhistorie	cultuurhistorische waarden	
		Archeologie	archeologische waarden	
		aardkundige waarden	aardkundige waarden	
	Veiligheid	Sociale veiligheid	veiligheidsbeleving	
		Externe veiligheid	plaatsgebonden risico en/of groepsrisico	
		Verkeersveiligheid	aandeel provinciale wegen volgens 'duurzaam veilig'	
	Noaberschap	Leefbaarheid en kleinschaligheid	toekomstbestendigheid dorpen	
	Bruisend Drenthe	Energie	Hernieuwbare energie	jaarproductie hernieuwbare energie (PJ)
			Energieverbruik	besparing op jaarlijkse energiegebruik (PJ)
			Energie-infrastructuur	mogelijkheden voor distributie en opslag van geproduceerde energie.
Sterke Steden		Onderscheidendheid	onderscheidende profilering en stedelijke opgaven	
		Bereikbaarheid	externe bereikbaarheid steden/stadsregio's	
Vrijtijds-economie			Verbindingen stad-achterland	
		verblijfsrecreatie	match tussen aanbod en vraag	
		dagrecreatie	aanbod toeristisch-recreatieve infrastructuur	
Economische ontwikkeling			aanbod grootschalige voorzieningen	
			ontwikkelingsmogelijkheden voor (regionale) bedrijvigheid	
Landbouw & Agribusiness			ontwikkelingsmogelijkheden voor landbouw	
Wonen			kwaliteit woongebieden	
Mobiliteit			bereikbaarheid (per vervoersmiddel)	
Infrastructuur		kwaliteit infrastructuur		